

Datums skatāms laika zīmogā
FICIL dokumenta Nr. 50/2024
LDDK dokumenta Nr. 2-9e/209
LTRK dokumenta Nr. 2024/873

Ministru prezidentei

Evikai Siliņai

pasts@mk.gov.lv

Kopija:

Ekonomikas ministram

Viktoram Valainim

viktors.valainis@em.gov.lv

Valsts prezidenta kancelejai

info@president.lv

Par koordinācijas un kvalitātes trūkumu politikas plānošanas dokumentos

Ārvalstu Investoru padomes Latvijā (turpmāk - FICIL), Latvijas darba devēju konfederācijas (turpmāk - LDDK) un Latvijas Tirdzniecības un Rūpniecības kameras (turpmāk - LTRK) pārstāvji ir ņēmuši aktīvu dalību dažādu nozaru valsts stratēģisko dokumentu izstrādē. Valsts stratēģisko dokumentu kvalitāte, savlaicīgums, sasaiste ar citiem stratēģiskajiem dokumentiem, to pielietojamība un regulāra izpildes uzraudzība pēc vienotiem kritērijiem ir būtisks faktors šajos dokumentos noteikto uzdevumu izpildei un apzinātai, koordinētai virzībai uz definētajiem mērķiem. Ja šie priekšnoteikumi tiek pildīti tikai formāli, tad darbs pie šādu dokumentu izstrādes un pati stratēģija kļūst par papildus administratīvo slogu – iesaistītajām pusēm jāziņo par pasākumiem, kuri netiek pildīti. Ārvalstu investori, darba devēji un uzņēmēji vēlas vērst Ministru prezidentes un Ministru kabineta uzmanību uz Latvijas ekonomikas attīstību un ar to saistīto valsts pārvaldes birokrātijas mazināšanu pēc būtības.

Šī gada laikā saskaņošanai tika saņemts informatīvais ziņojums *Par Latvijas Ekonomikas attīstību* (turpmāk – attīstības plāns) un informatīvais ziņojums *Par Nacionālās industriālās politikas*

pamatnostādņu 2021. – 2027. gadam īstenošanas starpposma novērtējumu (turpmāk- NIP), kam būtu jābūt savstarpēji saistītiem un jānosaka valsts pārvaldes iesaiste un redzējums Latvijas ekonomikas attīstībā. Diemžēl, ārvalstu investori atteicās sniegt komentārus par šiem dokumentiem to zemās kvalitātes dēļ:

1. Informatīvie ziņojumi ietver dažādas prioritātes, tie nav sinhronizēti ar citiem attīstības dokumentiem, nav noteikti uz rezultātiem orientēti mērķi un rezultatīvie rādītāji, kā arī veids kā tie ietekmēs mērķu sasniegšanu. Tādējādi, radot priekšstatu, par nekvalitatīvu, saturisku darbu prioritāšu izstrādē un to pavadošajā politiskajā diskusijā;
2. Saistībā ar to juridisko tvērumu un savstarpējās sinhronizācijas trūkumu, dokumenti nenodrošina publiskās retorikas juridisku nostiprināšanu valsts plānošanas dokumentos;
3. Tie nerisina birokrātijas mazināšanu un valsts attīstības plānošanas uzlabošanu pēc būtības.

NIP pamatnostādnes var uzskatīt par būtiskāko politikas plānošanas dokumentu ekonomikas attīstībā vidējā termiņā, līdz ar to investoru, darba devēju un uzņēmēju redzējumā **pārsteidzošs ir abu dokumentu koordinācijas trūkums un mērķu neiestrādāšana plānošanas dokumentos, bet tikai deklaratīvos plānos, kas skatīti kā informatīvie ziņojumi.**

Piemēram NIP un attīstības plāna mērķi nav savstarpēji koordinēti:

- Attiecībā uz prognozēm eksportā 2027.gadam:
 - NIP pamatnostādnēs izvirzītais mērķis: eksporta apjomu palielināt līdz 22 miljardiem Euro 2023. gadā un līdz 27 miljardiem Euro 2027. gadā¹;
 - Izaugsmes plānā mērķis ir: aptuveni 39.3 miljardi Euro (plānā prognozētais kopējais IKP 2027.gadā orientējoši 50.4 miljardi Euro un mērķis eksportam sasniegt proporcionāli 78% no IKP)²;
- Attiecībā uz investīcijām pētniecībā un attīstībā 2027.gadam:
 - NIP pamatnostādnēs izvirzītais mērķis: 600 miljoni Euro³;
 - Izaugsmes plānā mērķis ir: aptuveni 756 miljoni Euro (plānā prognozētais kopējais IKP 2027.gadā orientējoši 50.4 miljardi Euro un mērķis sasniegt proporcionāli 1.5% no IKP)⁴;

Izaicinošāki mērķi ir apsveicami un lai stiprinātu kopējo valsts virzību uz tiem, tos būtu nepieciešams juridiski iestrādāt politikas plānošanas dokumentos (pamatnostādnes), nevis tikai atstāt deklaratīva līmenī (informatīvais ziņojums).

¹ MK Informatīvais ziņojums “Par Nacionālās industriālās politikas pamatnostādņu 2021. – 2027. gadam īstenošanas starpposmā novērtējumu”, 1. lpp.

² MK informatīvais ziņojums “Par Latvijas ekonomisko attīstību”, 5. lpp.

³ MK Informatīvais ziņojums “Par Nacionālās industriālās politikas pamatnostādņu 2021. – 2027. gadam īstenošanas starpposmā novērtējumu”, 1. lpp.

⁴ MK informatīvais ziņojums “Par Latvijas ekonomisko attīstību”, 26. lpp.

Sinhronizācijas trūkums mērķu dokumentos atspoguļojas arī neadekvāti lielajā prioritāšu skaitā un NIP pamatnostādņu kā dokumenta zemajā kvalitātē.

NIP pamatnostādnes nosaka 13 (!) dažādus specializācijas virzienus, kas nodalīti zem 5 (!) ārkārtīgi plašām viedās specializācijas RIS3 jomām. Piemēram, Inovatīvas uzņēmējdarbības un prioritāro projektu atbalsta likums nosaka 11 (!) jomas, un orientējoši 15 (!) virzienus. Ņemot vērā likuma jomu plašo definīciju, nav īsti iespējams sniegt precīzu skaitu par likuma virzienu tvērumu.

NIP pamatnostādņu dokumenta saturs vairāk liecina par valsts pārvaldes darāmo darbu sarakstu nekā par stratēģijas dokumentu ar mērķiem un, būtiski, plāna soļiem, kas palīdzēs sasniegt mērķus un novērtēt tuvošanos to sasniegšanai.

Vienlaikus, Ministru kabinetā apstiprinot attīstības plānu, protokola lēmums paredzēja uzdevumu Ekonomikas ministrijai sagatavot priekšlikumus Valdības rīcības plāna papildināšanai ar prioritārajām jomām un ikgadēji sasniedzamajiem rezultātiem ekonomikas attīstībai primāri produktivitātes, cilvēkkapitāla un eksporta atbalsta jomā un līdz 2024. gada 1. septembrim iesniegt Valsts kancelejā piedāvājumu Valdības rīcības plāna papildināšanai. Vēstules parakstīšanas brīdī nav informācijas par konkrētiem valdības rīcības plāna papildināšanas pasākumiem, kas palīdzēs sasniegt attīstības plānā izvirzītos mērķus.

FICIL, LDDK un LTRK ieskatā (I) vājā politikas plānošana, t.sk dokumentu izstrādes termiņu neievērošana, (II) nespēja koordinēt vienotus, ambiciozus valsts mērķus un izmērāmus, vienotus datus balstītus soļus to sasniegšanai, (III) mērķu un atbildību neiestrādāšana valsts plānošanas dokumentos un (IV) nozares pārstāvju un uzraugošo iestāžu rekomendāciju neievērošana ir tieši saistīta ar valsts pārvaldes augsto birokratizāciju un no tās izrietošo politisku lēmumu juridisko nespēju ietekmēt politikas ieviešanas gaitu.

Vēlamies atgādināt par iepriekš pārrunātajiem risinājumiem birokrātijas mazināšanai, tai skaitā:

- Rezultātos balstīta budžeta ieviešana: budžeta sastādīšana pēc sasniegtajiem rādītājiem ļautu izveidot sistēmu, kur ne tikai caurspīdīgi būtu izsekojama finansējuma sasaiste ar konkrētiem mērķiem, bet arī finansējums un korporatīvie mērķi tiktu hierarhiski novadīti no valsts attīstības plānošanas mērķiem līdz valsts pārvaldes iestāžu ierēdņu un darbinieku ikgadējiem individuālās darbības mērķiem;
- Ieviest Valsts Kontroles rekomendāciju pārskatu kā daļu no valsts pārvaldes iestāžu ikgadējiem ziņojumiem (iestrādāt izmaiņas attiecīgajos normatīvajos regulējumos) tām iestādēm, kur vidējā termiņā veikta Valsts Kontroles revīzija;
- Nodrošināt attiecīgu valsts pārvaldes plānošanas dokumentu juridisko formu piemērošanu un izmantošanu pēc mērķa un satura;
- Risināt valsts pārvaldē strādājošo darba efektivitāti: izmantojot, precīzus mērķus un atbildības, nodrošinot rotācijas mehānismus, pārskatot ierēdņu un darbinieku sadalījumu iestādēs un sākotnēji veicot visaptverošu valsts pārvaldes iestāžu funkciju auditu;

- Samazināt valsts izdevumu apjomu vismaz 5% apmērā, izstrādājot laika grafiku izdevumu plāna izstrādei un īstenošanai, pārskatot valsts budžeta pamatpozīcijas un nosakot skaidras atbildības jomas.

FICIL, LDDK un LTRK ir gatavi tikties ar Ministru prezidenti un atbildīgajiem ministriem un to plašākām politiskajām komandām, lai detalizētā līmenī sniegtu konkrētus priekšlikumus minēto jautājumu pragmatiskai risināšanai.

FICIL, LDDK un LTRK izprot iepriekš minēto jautājumu politisko jutīgumu un tādēļ ir gatavi sniegt gan saturisku, gan publisku komunikatīvu atbalstu, ja valdība vēlas risināt valsts attīstības un to kavējošo birokrātiskā sloga mazināšanas jautājumu pēc būtības.

Tatjana Gužņajeva
FICIL izpilddirektore

Kaspars Gorkšs
LDDK ģenerāldirektors

Jānis Endziņš
LTRK valdes priekšsēdētājs

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU
UN SATUR LAIKA ZĪMOGU